

Hon és népismeret

A hon- és népismeret tartalmazza a népünk kulturális örökségére leginkább jellemző sajátosságokat, nemzeti kultúránk nagy múltú elemeit, a magyar néphagyományt. Teret biztosít azoknak az élményszerű egyéni és közösségi tevékenységeknek, amelyek a család, az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza, a Kárpát-medence, a magyar nemzet és a Magyarországon élő népek megismeréséhez, megbecsüléséhez, velük való azonosuláshoz vezetnek. Segíti a közösségi, nemzeti azonosságtudat kialakítását. Megalapozza és áthatja a különböző tanítási területeket. Rendszerezett ismeretanyagként lehetőséget teremt a magyar népi kultúra értékeinek megismerésére, a különböző kultúrákat, a környezet értékeit megbecsülő és védő magatartás, illetve a szociális érzékenység kialakítására.

A tanulók felfedezik, hogy a nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköti őket a múlttal, és segít nekik eligazodni a jelenben. Felismerik, hogy az emberiség évezredek óta felhalmozódott tapasztalatai a legegyszerűbb és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre adott gyakorlati válaszok tárházai. Megértik, hogy a néphagyomány az általános emberi értékek hordozója, ezért ismerete az általános műveltség része.

A tantárgy megalapozza a tanulók nemzeti önismeretét, nemzettudatát, a tevékeny hazaszeretetet. Tudatosítja a tanulóknál, hogy először minden népnek a saját hagyományait, nemzeti értékeit kell megismernie, hogy azután a nemzetiségek, a szomszéd és rokon népek, valamint a világ többi népének kultúráját, az egyetemes értékeket, a köztük lévő kölcsönhatást is megérthesse. Ösztönöz a szűkebb és tágabb szülőföld, a magyar nyelvterület és a Kárpát-medence hagyományainak és történelmi emlékeinek felfedezésére, a még emlékezetből felidézhető vagy az élő néphagyományok gyűjtésére. Lehetőséget biztosít a Határtalanul! programban történő részvétel néprajzi megalapozásához. Bővíti a tanulók művelődéstörténeti ismereteit, erősíti a hagyományőrzést, kultúránk, nemzeti értékeink megbecsülését. Értékrendjével hozzájárul a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai neveléséhez, a természettel való harmonikus kapcsolatuk kialakításához és a társadalomba való beilleszkedésükhöz.

A tanítás során – pedagógiai és néprajzi szempontok szerint kiválasztott hon- és népismereti, néprajzi forrásanyagok felhasználásával – minél több lehetőséget kell teremteni a néphagyományok élményszerű megismerésére.

A tananyag témakörei az ismeretek egymásra épülésével, rendszerben történő megjelenítésével lehetővé teszik, hogy a tanulók megismerjék, megértsék a hagyományos gazdálkodó életmód szemléletét, amely a természettel való harmonikus együttélésre alapult, valamint a polgári értékeken alapuló városi életforma sajátosságait is. Mintát kapnak a közösségi életforma működésére, az egymásnak nyújtott kölcsönös segítség megvalósítható formáira. Részesek lehetnek a játékok segítségével történő nevelés folyamatának, amely életkori sajátosságaiknak megfelelően nyújt mintát a családon belüli szerepek, feladatkörök elsajátítására.

A tantárgy tanulási eredményeinek követésére a fejlesztő szöveges értékelés is alkalmazható a Nat-ban meghatározott szabályok szerint. Fontos szerepet kap az önértékelés, a társak értékelése, a csoportban történő reflektív értékelés, amelynek alapját képezi többek között az

önálló ismeretelsajátítás keretében végzett gyűjtőmunka, forráselemzés, illetve a kooperatív tevékenységekben való részvétel is.

Összegző értékelés a mindenkor hatályos jogszabályoknak megfelelően alkalmazható (öt fokozatú skálán értelmezett érdemjeggyel) a témakörökhöz kapcsolódó ismeretek elsajátítását ellenőrző feladatsorok esetében, amelyek nem tanórán teljesítendő felmérések, hanem otthoni kutatómunkára, az ismeretek önálló alkalmazására épülő, a tanulási motivációt élénkítő feladatok.

A hon- és népismeret tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tanuló egyéni tanulási utakon, belső motivációval, önszabályozó stratégiák alkalmazásával jut el a nemzeti múlt, a szülőföld értékeinek megismeréséhez, a hagyományos népi élet és a népszokások megismeréséhez, a táji jellegzetességek felfedezéséhez. Az aktív tanulást önállóan, valamint másokkal is együttműködve alkalmazza céljai megvalósítása érdekében. Tanári iránymutatással, segítséggel képes a hiteles források feldolgozására, a lényegkiemelésre. Mások véleményének, egyéni tapasztalatainak megismerésével fejlődik vitakultúrája, hálózati csoportos tanulási képessége.

A kommunikációs kompetenciák: A tanuló saját tapasztalatainak megosztása, önállóan gyűjtött információinak közvetítése, vitahelyzetekben való megszólalása, érvelése során a kommunikációs helyzetnek megfelelően alkalmazza anyanyelvi kompetenciáit, tanult viselkedési mintáit. Az információcsere változatos területeken valósulhat meg, a hagyományos auditív és vizuális csatornák mellett a digitális lehetőségek alkalmazásával. Kommunikációközpontú helyzetgyakorlatokban, játékszituációkban (színjátékszerű népszokások, köszöntők, mondák, mesék, népdalok, népi játékok, mondókák) alkalmazni tudja az elsajátított kötött nyelvi formájú és improvizatív szövegeket.

A digitális kompetenciák: A tanuló információk gyűjtéséhez és rendszerezéséhez a könyvtári dokumentumok mellett forrásként használja az elektronikusan elérhető szakirodalmat, képgyűjteményeket (múzeumok online adatbázisait). Digitális kompetenciáit változatos helyzetekben és szerepekben, önállóan és másokkal is együttműködve, céljai megvalósítása érdekében tudja alkalmazni. A digitális kultúra tantárgy keretében elsajátított ismereteit felhasználva mutatja be a választott témát.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló elsajátítja a hon- és népismeret alapfogalmait; információkat, tényeket, adatokat gyűjt, válogat, önállóan vagy társaival együttműködve rendszerez. Összehasonlítja a természeti környezet által meghatározott életmódbeli különbségeket, a közösségi szerepeket, a kölcsönös segítségnyújtáson alapuló társas munkavégzés jelenségeit, összefüggéseket állapít meg, következtetéseket, magyarázatokat fogalmaz meg.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló érveit, gondolatait, véleményét szabadon kifejti, ugyanakkor nyitott a pedagógus útmutatásaira, társai észrevételeire, amelyek hatására álláspontját rugalmasan kezeli, korábbi döntéseit felülbírálja, módosítja. Fejlődik, alakul az önismerete-énképe, nyitottá válik a másik ember élethelyzete iránt. A társas tanulás folyamatában együttműködve gyűjt információkat, elemez forrásszövegeket, készít

bemutatókat, megosztja véleményét, érvel álláspontja mellett. Aktívan részt vesz a köszöntők vagy színjátékszerű népszokások élményszerű elsajátításában, bemutatásában.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanuló megtanulja értéként kezelni, hogy saját gondolatai kifejezését és mások véleményének befogadását sokféle szempont alapján tudja megvalósítani. Önállóan és a társaival történő együttműködés során alkotója lesz a felfedezett lokális értékeket bemutató leírásoknak, képi illusztrációknak, maketteknek. Kreatív alkotásokat tud létrehozni, valamint alkalmazza a művészi önkifejezés elemeit a tanult népművészeti motívumok és alkotások segítségével a szülőföld értékeinek megörökítése során. Az elsajátított köszöntők, dramatikus népszokások, népdalok, népi játékok megjelenítésében törekszik a hagyományhű előadásmód megtartására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló nyitottá válik a foglalkozások, mesterségek megismerésére, a munkavégzésben rejlő fejlődési folyamatok, az alkotó tevékenység személyiségfejlesztő hatásának felismerésére. Fejleszti kreativitását, képzeletét, problémamegoldó és mérlegelő gondolkodását a megismert hagyományos munkafolyamatok saját korának munkafolyamataival történő összehasonlító elemzése során. A tanuló felelősséget érez munkavégzésének eredményéért és minőségéért, értékesnek tartja a másokkal való együttműködést.

6. évfolyam

A hon- és népismeret tantárgy a régebbi korok – különös tekintettel a 19-20. század fordulójára – jellemző városi és falusi életet mutatja be, középpontba helyezve a mindennapi tevékenységeket, az ünnepi szokásokat, valamint ezek táji eltéréseit. Ennek a tanulási folyamatnak a lokális értékek megismerése ad keretet. A szülőföld honismereti, népismereti jellemzőiből kiindulva körvonalazódik a magyar népi kultúra sokszínű világa, majd ismét visszatér a szülőföldhöz. A tanév során megszerzett sokféle tudás és tapasztalat tükrén keresztül nyílik lehetőség a helyi értékek, hagyományok újbóli értelmezésére.

A tananyag épít az általános iskola korábbi évfolyamain tanult magyar nyelv és irodalom, ének-zene, vizuális kultúra, valamint testnevelés tantárgyakban megjelenő népköltészet, népzene, népművészet és néptánc ismeretekre. A tanulók előzetes tudásának figyelembevételével bővíti tovább a népi kultúra területeit. A rendszerbe foglalt ismeretanyag támogatja a meglévő tudáselemek aktivizálását, az új ismeretek rögzítését.

A tananyag központi eleme a néphagyományok élményszerű megismerése, amelyben a tanulók cselekvő és alkotó módon vesznek részt, tapasztalati úton és személyes élményeken keresztül is jutnak el az elméleti ismeretekig, az összefüggések meglátásáig. A tanulói munkaformák között kiemelkedő szerepet kap a kooperatív csoportokban történő együttműködés. A pedagógusnak a tanulási folyamat koordinálása mellett törekednie kell az önszabályozó tanulás kiépítésére, a belső motiváció növelésére, melyben fontos szerepet játszik a személyes érintettség. Ezért minden témakörben jelentős szerepe van a tanulók önálló gyűjtőmunkájának és az erre épülő tudásmegosztási gyakorlat erősítésének, a prezentációs készség fejlesztésének.

Egy-egy témakör komplex megismerése, élményszerű feldolgozása megvalósítható témahetek, tematikus hetek vagy projektnapok keretében is, amelyek lehetővé teszik az ismeretek többféle kontextusban történő vizsgálatát.

Ajánlott témák témahetek, tematikus hetek, projekt napok:

- 1./ A lokális értékek felfedezése: Szülőföldünk értékei
- 2./ A közösségi élet működésének megismerése. Pl. Közösségi alkalmak: társas munkák, vásár
- 3./ Ünnepek a családban és a közösségben: Pl. Karácsonyi népszokások
- 4./ Hungarikumok

A tanév során legalább egy alkalommal ajánlott ellátogatni a helyi vagy a közelben elérhető tájházba vagy szabadtéri néprajzi múzeumba, hogy a tanulók autentikus környezetben találkozzanak a tárgyi kultúrával, és külső szakértői tudás igénybevételével részt vehessenek múzeumpedagógiai foglalkozáson.

A hon- és népismeret kötelező tantárgy, amely az 5–8. évfolyamok valamelyikén, legalább egy tanéven keresztül heti egy óra keretében jelenik meg. Javasolt az 5. vagy a 6. évfolyamon történő teljesítése.

A tanulók értékelése

A számonkérés formái:

Önálló szóbeli felelet.

Félévente legalább egy házidolgozat, esszé vagy kiselőadás elkészítése.

A tanulók értékelésekor fontos szempontok:

Aktivitás és részvétel a tanulói tevékenységek során.

Szóbeli és írásbeli feleletek, beszámolók esetében az összefüggő, követhető, logikus gondolatmenetre való törekvés.

Képes-e önállóan felépíteni feleletét? Képes-e kérdéseket megfogalmazni?

Az alapvető történelmi fogalmak helyes használata. Fontos események, személyek elhelyezése időben és térben, tájékozódás a történelmi térképen.

Egyéni és csoportos képességfejlesztő feladatok (pl. forrás, kép, ábra, grafikon, diagram elemzés) megoldása.

Projektumok (pl. tablók, szerkezeti és alaprajzok, makettek) egyéni vagy csoportos elkészítése. Tanórán kívüli információszerzés és gyűjtőmunka produktumainak bemutatása.

A tankönyvek kiválasztásának elvei

Az általános iskolai korosztálynak olyan tankönyvet válasszunk, amely a tantervi célkitűzésnek megfelelően a múltat eseményeken, történeteken keresztül mutatja be. A könyv tematikája fejlessze az időbeni tájékozódás képességét is. A kiegészítő olvasmányok ne csak érdekesek legyenek, hanem az adott kor fontos és jellemző vonásaival ismertessenek meg. Az olvasmányok mellett a tankönyv közöljön eredeti, és a korosztály számára feldolgozható forrásokat. Az olvasmányok és források megértését kérdések, feladatok segítsék.

A tankönyv elsődlegesen nem a tananyag otthoni felidézésére szolgál, hanem a tanórai munka legfontosabb eszköze. Ezért a képek, ábrák ne csupán illusztratív szerepet töltsenek be: legyenek alkalmasak elemzésre, a tananyaghoz kapcsolódó irányított vagy önálló tanulói ismeretszerzésre. A képekre, ábrákra, térképekre is vonatkozzanak kérdések, feladatok. A tankönyvi térképek funkciója más, mint a történelmi atlasz térképeié: egy-egy lényeges dolgot hangsúlyozzanak. Kerüljük a zsúfolt, nehezen áttekinthető térképeket, ábrákat tartalmazó tankönyveket! A képekről, ábrákról történő ismeretszerzésre a színes nyomású könyvek több lehetőséget nyújtanak.

A taníthatóság-tanulhatóság feltétele a tankönyv jó tagoltsága. A nagy fejezetek és a leckék legyenek arányosak – már a könyv tagoltsága emelje ki a tárgyalt korszak sajátosságait. Különbüljenek el a különböző didaktikai funkciójú szövegrészek (pl. törzsanyag, kiegészítő anyag, olvasmányok, kérdések, feladatok). A tanulást különféle kiemelések segítsék. A túlzott

tagoltság és sok kiemelés azonban már nehezíti a tanulást. Előnyös, ha a leckéket egyszerű vázlatok és összegző kérdések zárják. A nagy fejezeteket is zárják összefoglalások.

A könyv nyelve legyen érthető, olvasható a tanulók számára. Ne tartalmazzon feleslegesen sok fogalmat és adatot (nevek, évszámok, topográfia), ugyanakkor biztosítson minél több lehetőséget a tanulói tevékenységekre, a képességfejlesztésre (kérdések, feladatok). Ösztönözze az önálló tanulói ismeretszerzést tankönyvön belüli (ebben fontos szerepet tölthet be a tankönyv végi fogalomtár, névtár és az időrendi táblázat) és tankönyvön kívüli formáit.

A tevékenységközpontú történelemtanítás és a képességfejlesztés szempontjából fontos, hogy a tankönyvhöz megfelelő munkafüzet is tartozzon. A kiegyensúlyozott oktató–nevelő munkát segítheti, ha olyan tankönyvsorozatot választunk, amelynek kötetei azonos didaktikai felépítésűek.

Honismerethez, társadalomismerethez, emberismerethez nem megfelelőek az egyszerűen ismeretátadó tankönyvek. A könyv képekkel, érdekes esetleírásokkal, feladatokkal ösztönözze a vitára, állásfoglalásra a tanulókat.

A hon- és népismeret tantárgy óraszám: 36 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Az én világom	6
Találkozás a múlttal	20
Örökségünk, hagyományaink, nagyjaink	10
Összes óraszám:	36

6. évfolyam

Éves óraszám: 36 óra

1 óra/hét

A témakörök

Témakör neve	Óraszám
Az én világom	6
Találkozás a múlttal (témahét: Ünnepeink a családban, közösségben)	22
Örökségünk, hagyományaink, nagyjaink	8
Összes óraszám:	36

Tematikai egység	Az én világom	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A családi környezet, a család felépítése	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>XIX-XX. század fordulóján jellemző hagyományos paraszti életmódot, és lehetőséget biztosít a jelenkor életmódbeli jellemzőivel való összevetésre. A fejlesztési célok között első helyen jelenik meg a családi történetekből, beszélgetésekből, néprajzi leírásokból, archív fotó- és filmanyagokból történő ismeretszerzés. Ezek az ismeretek tágitják, és teljesebbé teszik a három emberöltővel korábbi időszakról alkotott képet, jól kiegészítik a tantárgyi ismereteket.</p> <p>A család megismerése a kiindulópont az egyre táguló körben megjelenő társadalmi környezet bemutatásához. A szomszédság, rokonság terminológiájának feltárása után következik a falu illetve a város, a közvetlen lakóhely természeti adottságainak, helytörténetének, néphagyományainak megismerése. A település társadalmi rétegződését etnikum, felekezet, foglalkozás, életkor, vagyoni helyzet alapján vizsgálják a tanulók, és megismerik a lakóhelyhez köthető neves személyiségeket, nevezetes épületeket, intézményeket, kibővítve a régió hon- és népismereti jellemzőivel. Ehhez a két nagy tematikai egységhez elsődlegesen csak vizsgálati szempontokat fogalmaz meg a kerettanterv, mivel legfőképpen a helyi kutatások és gyűjtőmunka eredményeként lehet feldolgozni a közvetlen környezetre vonatkozó ismereteket.</p> <p>Ez a témakör elősegíti a legszűkebb közösséghez, a családhoz, a lokális közösséghez való tartozás érzésének kialakulását, alkalmat biztosít értékének tudatosítására. A tanulók megismerkedhetnek nagyszüleik, dédszüleik világának erkölcsi normáival, találkozhatnak harmonikusan működő családi mintákkal. A hagyományos paraszti családmodell működésében az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás meghatározó szerepének feltárása segíti az ökonomikus gondolkodás kialakítását. Képesek lesznek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza megbecsüléséhez vezető egyéni és közösségi tevékenységek elsajátítására; a közösségért végzett munka értékeinek kiemelésére, tisztelésére. Lehetőség nyílik a szülőföldhöz kötődés, a hazaszeretet érzésének kialakítására.</p>	
<p>Témák</p> <ul style="list-style-type: none"> • Családfa készítése a rokoni viszonyok, elnevezések alkalmazásával • Családi történetek gyűjtése, mesélése a nagyszülők, dédszülők gyermekkorából. A megismert családi 	<p>Fejlesztési feladatok/ismeretek</p> <ul style="list-style-type: none"> – A családtagok, a közösség emberi értékei iránti érzékenység fejlesztése – Ok-okozat összefüggések felismertetése – Kommunikációs készség fejlesztése – Az önálló ismeretszerzés erősítése 	<p>Kapcsolódási pontok</p> <p>Földrajz: A gazdaság ágazatai. A magyar gazdaság főbb működési területei.</p> <p>A piac működésének alapelvei.</p>

<p>történetek megosztása – az önkéntesség betartásával – az osztályközösséggel</p> <ul style="list-style-type: none"> • A felmenő családtagok, rokonsághoz tartozó személyek életének időbeni behatárolása, családi időszak készítése • A helyi hagyományok megismerése, feldolgozása krónikairással. • A településre jellemző mesterségek összegyűjtése, rendszerezése valamilyen grafikai szervező segítségével • A közvetlen környezet értékeinek feltárása páros vagy csoportmunkában: épített örökség elemeinek makett formájában történő elkészítése, tábló a természeti értékekről. Az emlékhelyek gondozása. 	<ul style="list-style-type: none"> – Hagyományos szerepek megismertetése a családban. – A nemzedékek közötti távolság csökkentése – Az önálló ismeretszerzésben való jártasság növelése – Ismeretek megosztási készségének fejlesztése – Véleményalkotás gyakorlatának erősítése – Családi történetek, családfa – Szomszédság, rokonság fogalma, rokoni viszonyok, elnevezések – A település jellegzetes mesterségei – Nagyszüleink, dédszüleink és a régebbi korok világának erkölcsi normái – A lakóhely épített és természeti környezetének adottságai, helytörténete, néphagyományai 	<p>Matematika: a piac működése, adás-vétel</p> <p>Technika, életvitel és gyakorlat: a mesterségek jellemzői</p> <p>Történelem: a mesterségek kialakulása.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>család, rokon, közösség, helyi értékek, helytörténet, mesterség, foglalkozás, norma, épített környezet, természeti környezet, fenntarthatóság</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a témakör végén</p>	<p>TANULÁSI EREDMÉNYEK</p> <p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:</p> <ul style="list-style-type: none"> – megtapasztalja a legszűkebb közösséghez, a családhoz, a lokális közösséghez való tartozás érzését; – megismeri a közvetlen környezetében található helyi értékeket, felhasználva a digitálisan elérhető adatbázisokat is. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nyitottá válik a családi és közösségi értékek befogadására; – megbecsüli szűkebb lakókörnyezetének épített örökségét, természeti értékeit, helyi hagyományait; – önálló néprajzi gyűjtés nyomán, digitális archívumok tanulmányozásával bemutatja szülőföldje hagyományos értékeit.
--	--

<p>Tematikai egység</p>	<p>Találkozás a múlttal</p>	<p>Órakeret 22 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Mesék világa- a paraszti élet. Ünnepeink</p>	

**A tematikai egység
nevelési-fejlesztési
céljai**

A XIX–XX. század fordulóján jellemző hagyományos paraszti életmód bemutatásával, a jelenkor életmódbeli jellemzőivel való összevetéssel. A közvetlen lakókörnyezet, a ház és a ház részeinek, berendezésének megismerése ad keretet a házban élő család mindennapi életének megismeréséhez. A házak történeti fejlődésének bemutatásánál a jurtától a veremházon és az egysejtű épületeken át jutunk el a Kárpát-medencében általánosan jellemző háromosztatú paraszti lakóház megismeréséhez, és a táji különbségek feltárásához. Fontos fejlesztési követelmény a természeti körülmények, a rendelkezésre álló építési anyagok és a különböző háztípusok kialakulása közötti összefüggések felfedezése.

A konyhai cserépedényeknek és az ételkészítés eszközeinek funkció szerinti osztályozása; a legfontosabb ételek alapanyagainak, elkészítési módjának, eszközkészletének megfeleltetése az ismeretszerzésen túl a logikai készség, a rendszerező képesség fejlesztését is jól szolgálja. A lakószobák berendezési tárgyainak megismerése, funkcióváltásuk nyomán követése az életmód és a divat változásának megfigyelésére is alkalmat biztosít.

A család felépítésének, a családon belüli korok és nemek szerinti munkamegosztás tradicionális rendjének megismerése lehetőséget teremt a gyerekek saját feladataival való összevetésre, a családban elfoglalt helyük értékelésére. A témakör kiemelt feladata a belenevelődés folyamatának bemutatása, a játék szerepének hangsúlyozása. A felnőttek életét utánzó játékok a gyerekek számára a felnőttkorban rájuk váró feladatok megtanulását, a szerepek elsajátítását segítették elő, és a funkciójuk a mai napig sem változott.

A hétköznapiak rendjének megismerése során a hagyományos paraszti életmód fontosabb elemeiben felfedezhetik a tanulók a természeti tényezők meghatározó szerepét, a környezeti feltételekhez való alkalmazkodást. Tovább erősödik bennük az ökonomikus szemlélet, a rendelkezésre álló természeti javak ésszerű felhasználása, az önellátás fontosságának belátása.

A gazdálkodó ember legfontosabb munkái közül megjelennek a témakörön belül a gabonamunkák és a hozzájuk kapcsolódó szokások, az állattartás különböző módjai, illetve a női munkák közül a kenderfeldolgozás. A hétköznapi vászonviseletet elemeit összehasonlíthatják a gyerekek saját ruházatukkal: megfigyelhetik és megfogalmazhatják a hasonlóságokat és a különbségeket. A témakör fontos fejlesztési feladata az önellátó életvitel meghatározó elemeiben a természettel kialakított harmonikus kapcsolat előnyeinek kiemelése, a közösen végzett munka előnyeinek, közösségerősítő hatásának felismerése.

	<p>Az ételek és az étkezési szokások megismerése lehetőséget teremt a hagyományos paraszti táplálkozás jellemzőinek, és a gyerekek saját étkezési szokásainak összevetésére. A szembetűnő különbségek, és a tovább élő táplálkozási szokások megfogalmazása során kirajzolódnak az életmódváltás hatásai.</p> <p>A térbeli tájékozódásra is lehetőséget biztosít a jellegzetes ünnepi viseletek táji eltéréseinek, jellemző elemeinek megismerése. A magyar népviseletek sokszínűségének felfedezése mellett azok mélyebb tartalmának, a közösséghez tartozás külső kifejezésformájának észrevétele is elengedhetetlen követelménye az ismeretszerzésnek. A kritikai gondolkodás fejlesztését szolgálja az egykori és a mai megjelenési formáik jelentéstartalmának feltárása.</p>
--	--

Témák	Fejlesztési feladatok/ismeretek	Kapcsolódási pontok
<ul style="list-style-type: none"> • Tanulmányi kirándulás néprajzi tematikájú kiállítás megtekintésével (például Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum) • A szűkebb és tágabb lakóhely életmódja és a háztípusai történeti változásainak elemzése fényképek, korabeli leírások alapján • A természeti körülmények, a rendelkezésre álló építési anyagok és a különböző háztípusok kialakulása közötti összefüggések ábrázolása térképen. Egy-egy tájegységhez kapcsolódó háztípus grafikus ábrázolása • Az évszázaddal korábbi idők családon belüli, korosztályok és nemek szerinti munkamegosztás összehasonlítása a mai kor feladataival: heti 	<ul style="list-style-type: none"> • A paraszti háztartás • Az egymásra utaltság, a közösen végzett munka jelentőségének megismerése • A lakókörnyezet funkciójának megértése • Mesterségek megismerése nyomán a fizikai munka megbecsülése, értékelése • A magyarok és a magyarországi nemzetiségek házáinak külső jellegzetességei, táji különbségei • A konyha és az ételkészítés eszközei • A szoba berendezése, bútorzata • A családon belüli munkamegosztás • Ünnepek, jeles napok • A keresztény ünnepek a népi hagyományokban: • Őszi jeles napok, ünnepek 	<p>Földrajz: Az ország tájegységei</p> <p>Technika, életvitel és gyakorlat: a lakókörnyezet jellemzői</p> <p>Történelem: a 19-20. századi történelmi események</p> <p>Ének. ünnepeinkhez kapcsolódó dalok</p> <p>Hittan: ünnepeink szakrális vetülete</p>

<p>munkaterv készítése saját, családon belüli feladatokkal, a munkaterv egy-egy kiválasztott elemének előadása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Népi játékok élményszerű elsajátítása: sport jellegű, mozgásos játékok, párválasztó játékok megtanulása és eljátszása • Audiovizuális és írott néprajzi forrásanyagok feldolgozása grafikai szervezők segítségével • A különböző jeles napokhoz, keresztény ünnepi szokásokhoz kapcsolódó témahét szervezése, tablókészítéssel, kiválasztott ünnephez kapcsolódó szokások hagyományhű, dramatikus megjelenítésével • A kalendáriumi szokásokhoz kapcsolódó szokásokról, tevékenységről előadás készítése pl. termés- (pl. lucabúza ültetés), férj- (pl. András napi böjtölés), időjárásjóslás (pl. hagymakalendárium); • Egyéni vagy csoportos munkában népi kalendárium készítése az ünnepekhez, jeles napokhoz, társas munkákhoz kapcsolódó szokások rövid képi és szöveges bemutatásával, felhasználva a digitális technológia lehetőségeit • Képzelt élménybeszámoló készítése egy, a szűkebb vagy tágabb lakóhelyhez 	<ul style="list-style-type: none"> • Karácsonyi ünnepkör, köszöntők, színjátékszerű szokások • Farsangköszöntők, maszkos alakoskodások, iskolába toborzó szokások • Nagyböjt, böjti játékok, húsvéti ünnepkör szokásai • Májusfaállítás, pünkösdi szokások • Szent Iván-napi szokások, nyári jeles napok, • A közösségi alkalmak (vásárok, pásztorünnepek, búcsúk) és jelentőségük a hagyományos közösségi életben • Keresztelő, népi játékok, gyereklakodalom • Leány-, legényélet jellegzetességei, szokásai • A lakodalom, lakodalmi szokások • Életmód • A társas munkák és gazdasági, társadalmi jelentőségük • A munkaalkalmakhoz (aratás, szüret, fonó, tollfosztó, kukoricafosztó) kapcsolódó szokások és játékok • Hétköznapi és ünnepi viselet • Hagyományos paraszti ételek • A népi táplálkozás jellemzői • A gazdálkodó ember legfontosabb munkái • Gyermekjátékok 	
--	---	--

<p>kapcsolódó hagyományos közösségi, ünnepi alkalomról</p> <ul style="list-style-type: none"> • A fonó, a kukoricafosztó vagy egyéb a társas munka szokásainak dramatikus feldolgozása a kapcsolódó játékok felelevenítésével, meséléssel, közös énekléssel • Helyi vőfélyversek gyűjtése, gyermeklakodalmas eljátszása • Vásári témanap, tematikus hét vagy témahét keretében portékák elkészítése, vásári kikiáltók megtanulása, a vásári forgatag megjelenítése, az alku eljátszása, vásári élmények megosztása az osztályközösségben. • Vásári életképek bemutatása plakát vagy képregény készítésével • Az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó szokások néhány jellegzetességének összehasonlítása a mai korral irodalmi szemelvények alapján • A szülőföld vagy egy választott táj jellegzetes népviseletének megismerése eredeti ruhadarabok, fotók vagy múzeumlátogatás segítségével. • A hétköznapi viselet elemeinek összehasonlítása a 	<ul style="list-style-type: none"> • A városi életforma sajátosságai és változásai a 19-20. században • A diákélet jellemző pillanatai a 19-20. században (	
---	---	--

<p>gyerekek ruházatával képek alapján. A hasonlóságok és a különbségek megfogalmazása</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hagyományos paraszti táplálkozás jellemzőinek és a gyerekek étkezési szokásainak összevetése heti étrend készítésével. • Gyermekmondókák gyűjtése • Digitális archívumok segítségével régi képek gyűjtése, majd életképsorozatok összeállítása a városi életforma jellegzetességeiről a 19-20. század fordulóján pl. kávéház, piac, hivatal, színház • A kor városi életformáját bemutató irodalmi szemelvények feldolgozása csoportmunkában • Egyéni gyűjtőmunkát követően közös beszélgetés a 19-20. századforduló és a 20. század iskolai életéről, felhasználva az elérhető digitális tartalmakat (		
---	--	--

Fogalmak	<p>jurta, veremház, egysejtű ház, többosztatú ház, falazat, tetőtartó szerkezet, tetőformák, konyhai cserépedény, sparhelt, munkasarok, szentsarok, munkamegosztás;</p> <p>ünnap, jeles nap, böjt, advent, köszöntő szokások, lucázás, kántálás, betlehemezés, bölcsőske, regölés, aprószentek napi vesszőzés, háromkirályjárás, iskolába toborzó szokások, böjti játékok, kiszehajtás, villózás, húsvét, zöldágyjárás, komatálküldés, májusfaállítás, pünkösödölés, pünkösdikirályné-járás, nyári napforduló, kaláka, pásztorünnap, búcsú, gyereklakodalom, leányélet, legényélet, lakodalom;</p> <p>szántás, vetés, aratás, szüret, szilaj és félszilaj pásztorokodás, fonás, szövés, fonó, ing, gatyá, pendely, szoknya, kötény, ünnapvi viselet, böjtös nap, kenyérsütés, téli étrend, nyári étrend, fonó, tollfosztó, kukoricafosztó, vásár, körjáték, utánzó játék, eszközös játék, sport jellegű játék, gyermekfolklor, népi játék, kávéház, kaszinó, „korzózás”, polgár, munkás, értelmiség, keresztelő</p>
-----------------	---

<p>A fejlesztés várt eredményei a témakör végén</p>	<p>TANULÁSI EREDMÉNYEK</p> <p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:</p> <ul style="list-style-type: none"> – érdeklődő attitűdjével erősíti a nemzedékek közötti párbeszédet. – érvekkel tudja alátámasztani, hogy a természet kínálta lehetőségek felhasználásának elsődleges szempontja a szükségletek kielégítése, a mértéktartás alapelveinek követése. – megismeri a gazdálkodó életmódra jellemző újrahasznosítás elvét, és saját életében is törekszik ennek megvalósítására. – tevékenyen részt vesz a kooperatív csoportmunkában zajló együttműködő alkotási folyamatban, digitális források közös elemzésében; – a feladatok vállalásánál mérlegel, hogy melyek felelnek meg legjobban személyiségének, többféle intelligenciájának. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – megbecsüli az idősebb családtagok tudását, nyitott a korábbi nemzedékek életmódjának, normarendszerének megismerésére, elfogadására; – ok-okozati összefüggést állapít meg az eltérő természeti környezet és a különböző tájakon élő emberek eltérő életmódja között. – megállapításaiban rámutat a néphagyományok közösségformáló, közösségmegtartó erejére; – szöveges és képi források, digitalizált archívumok elemzése, feldolgozása alapján önálló előadásokat hoz létre, csoportos szerepjáték során reprodukálja a megismert szokásokat; – meghatározott helyzetekben önálló véleményt alkot, a társak véleményének meghallgatását követően álláspontját felül tudja bírálni, döntéseit át tudja értékelni.
--	---

<p>Tematikai egység</p>	<p>Örökségünk, hagyományaink, nagyjaink</p>	<p>Órakeret 10 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az alsó tagozaton előforduló hon- és népismereti tartalmak. Mesék és mondák</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Ennek az egységnek fejlesztési célja a magyar néphagyomány sokszínűségének és közös vonásainak megismerése: a tájegységek, a szülőföld, az etnikai csoportok hon- és népismereti, néprajzi jellemzőinek bemutatásával; az anyagi kultúra, társadalomismeret és a folklór köréből vett különböző példák ismertetésével. Tudatosuljon a tanulóknak, hogy a határon túl hol élnek magyarok, legyenek képesek felsorolni a magyar nyelvterület jellegzetes néprajzi tájait, tájegységeit. Meg tudják nevezni a magyar nyelvterületen élő etnikai csoportokat (pl. palóc, matyó, kun, székely), illetve fel tudják sorolni a Magyarországon élő nemzeti kisebbségeket (pl. német, szlovák, szerb, horvát, szlovén, román, roma). Legyen fogalmuk a tanulóknak a nagy tájegységek területéhez köthető világörökségekről, a magyar szellemi kulturális örökségekről, a nemzeti parkokról. Fontos cél, hogy tanulói tevékenységek is kapcsolódjanak a különböző témákhoz pl. a megismert (helyi) népszokások, népdalok, mesék közösség előtti bemutatása; képek gyűjtése a tájakra jellemző népviseletekről, népi építészetéről, népművészetéről, hagyományokról; látogatás, tanulmányi kirándulás pl. tájházba, múzeumba.</p> <p>A térben való tájékozódást segíti a Dunántúl és Kisalföld, Észak-Magyarország, Alföld és a nagytájakhoz kapcsolódó határon túli tájegységek, valamint Erdély és Moldva beazonosítása a térképen, valamint a kistáj, a szülőföld beillesztése a korábban megismert megfelelő nagytájba.</p>	
<p>Témák</p>	<p>Fejlesztési feladatok/ismeretek</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<ul style="list-style-type: none"> • A határon túli magyar lakta területek, illetve a magyar nyelvterület nagy néprajzi tájainak azonosítása térképen. A magyar nyelvterületen élő néprajzi csoportok (pl. palóc, matyó, kun, székely), nemzetiségek (pl. német, szlovák, szerb, horvát) megnevezése • Egy-egy határon túli tájegység legfontosabb természeti kincseinek, épített örökségének, népszokásainak feldolgozása 	<ul style="list-style-type: none"> • A nemzeti identitástudat erősítése • A magyar népszokások, hagyományok, mint kulturális értékek megismertetése • Az önálló ismeretszerzés támogatása • Ismeretek megosztási készségének fejlesztése • Véleményalkotás gyakorlatának erősítése • Néprajzi tájak, tájegységek Magyarországon és a Kárpát-medencében 	<p>Földrajz: Az ország tájegységei</p> <p>Történelem: a 19-20. századi történelmi események</p> <p>Ének. nemzetiségekhez kapcsolódó dalok</p>

<p>plakátkészítéssel csoportmunkában</p> <ul style="list-style-type: none"> • Képek gyűjtése a megismert tájakra jellemző viseletekről, népi építészetéről, népművészetről, hagyományokról. Csoportonként tábló készítése egy választott táj kulturális jellemzőinek ábrázolásával • Képekből montázs készítése a nagy tájegységek területén lévő, a világörökség részét képező, illetve a magyar szellemi kulturális örökség helyszínekről, nemzeti parkokról, hungarikumokról • Gyűjtőmunkát követően egy-egy megismert helyi népszokás, népdal, népmese vagy monda dramatikus bemutatása • Világhírű magyar művészek és tudósok bemutatása, lehetőség szerint prezentációk, digitális tartalmak segítségével • A lakóhely nevezetes épületeinek, jeles szülötteinek történelmi korszakokhoz kötése, illusztrált történelmi időszalag készítése • Digitális vagy papír alapú térkép készítése a természetvédelmi, tájvédelmi területek jelölésével, jellemző 	<ul style="list-style-type: none"> • Dunántúl, Felföld, Alföld, és a kapcsolódó határon túli területek néprajzi jellemzői • Erdély és Moldva hon- és népismereti, néprajzi jellemzői • A magyarság kulturális öröksége a határon túli területeken • A hazánkban élő nemzetiségek kultúrája, hagyományai • Természeti kincseink, az épített környezet értékei • A magyar tudomány és kultúra eredményei és alkotói a nagyvilágban • A hungarikumok 	
--	--	--

növény és állatvilágának rövid felsorolásával		
Fogalmak	néprajzi csoport, nemzetiség, néprajzi táj, határainkon túl élő magyarok, szórvány, nemzeti összetartozás, haza, hazaszeretet, hungarikum, világörökség	
A fejlesztés várt eredményei a témakör végén	<p>TANULÁSI EREDMÉNYEK</p> <p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:</p> <ul style="list-style-type: none"> – önálló néprajzi gyűjtés segítségével, digitális archívumok tanulmányozása nyomán be tudja mutatni a néprajzi tájak jellemzőit; – helyszínekhez kötött példákat tud mondani hazánk természeti értékeire, épített örökségekre; – nyitottá válik a hazánkban élő nemzetiségek kultúrája iránt. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> – meglátja az összefüggést a szülőföldhöz kötődés kialakulása és a lokális értékek megismerése között – életkorának megfelelő önálló alkotás keretében megjeleníti a magyar tudomány és kultúra eredményeit, a hungarikumokat; – tiszteletben tartja más kultúrák értékeit. 	

A továbbhaladás feltételei:

- A tanulók ismerjék lakóhelyük, szülőföldjük természeti adottságait, hagyományos gazdasági tevékenységeit, néprajzi jellemzőit, történetének nevezetesebb eseményeit, jeles személyeit
- A tanulási folyamatban alakuljon ki az egyéni, családi, nemzeti azonosságtudatuk.
- Általános képet kapnak a hagyományos gazdálkodó életmód fontosabb területeiről, a család felépítéséről, a családon belüli munkamegosztásról.
- A megszerzett ismeretek birtokában képesek lesznek értelmezni a más tantárgyakban felmerülő népismereti tartalmakat.
- Felfedezik a jeles napok, ünnepi szokások, az emberi élet fordulóihoz kapcsolódó népszokások, valamint a társas munkák, közösségi alkalmak hagyományainak jelentőségét, közösségmegtartó szerepüket a paraszti élet rendjében.
- Éléményszerűen, hagyományörző módon elsajátítják egy-egy jeles nap, ünnepköszöntő vagy színjátékszerű szokását, valamint a társas munkák, közösségi alkalmak népszokásait és a hozzájuk kapcsolódó tevékenységeket.
- Megismerik a magyar nyelvterület földrajzi-néprajzi tájainak, tájegységeinek hon-és népismereti, néprajzi jellemzőit.

- Világossá válik a tanulók számára, hogyan függ össze egy táj természeti adottsága a gazdasági tevékenységekkel, a népi építészettel, hogyan élt harmonikus kapcsolatban az ember a természettel